

zówką i płytką metalową pod papierem. Iskierki, wypadające ze wskazówki do płytki, przepalają papier i w ten sposób kreślą linje na papierze.

Na rys. 111 widzimy ustrój przyrządu samopiszącego iskrowego. U góry induktor iskrowy, w środku mechanizm zegarowy, wprawiający w ruch taśmę papieru.

Bateria czterowoltowa zasila induktor, który daje około 20 isker na sekundę.

Tego rodzaju przyrządy są najodpowiedniejsze w tych przypadkach, gdy zapisywana wielkość zmienia się bardzo szybko i wskazówka z piórem nie byłaby w stanie, z powodu bezwładności, podążać za temi zmianami.

Mając wykres, otrzymany za pomocą przyrządu samopiszącego, łatwo wyznaczyć przez planimetrowanie pól średnią moc prądu, a więc i pracę, posilując się wzorami:

$$A = \int_0^t V \cdot i \cdot dt,$$

$$A = \int_0^t P \cdot dt.$$

55. Liczniki.

We wszystkich przypadkach, kiedy chodzi o wyznaczenie pracy prądu, wykonanej w czasie dłuższym, stosowane są mierniki pracy, czyli liczniki elektryczne.

Za pomocą tych przyrządów, na podstawie różnicy wskazań, odczytanych w dwóch chwilach t_1 i t_2 , znajdujemy pracę, wykonaną przez prąd w ciągu czasu $t_2 - t_1$.

Jeżeli można przyjąć, że napięcie prądu jest zawsze stałe, to wystarcza licznik, któryby wskazywał tylko ilość elektryczności, przepływającą w ciągu określonego czasu. Mnożąc wskazania takiego licznika przez napięcie stałe, otrzymamy pracę prądu. Oczywiście mechanizm liczbowy licznika może być z łatwością urządzony w taki sposób, aby wskazywał odrazu pracę prądu.

Są dwa najważniejsze ustroje liczników, najczęściej stosowane w praktyce: liczniki elektrolityczne i motorowe.

56. Licznik elektrolityczny.

Przy prądzie stałym znajdują czasem zastosowanie liczniki elektrolityczne, oparte na zjawisku elektrolizy roztworu wodnego soli rtęci. Ilość, wydzielonej przy elektrolizie, rtęci jest proporcjonalna do ilości elektry-

czności, która przepływa w pewnym czasie przez przyrząd, a więc przy stałym napięciu prądu, również jest proporcjonalna do pracy prądu.

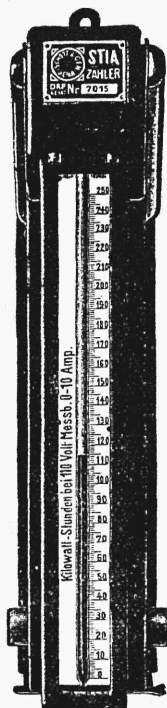

Fig. 324.

Rys. 112. Widok licznika elektrolitycznego.

Jako przykład podajemy urządzenie licznika pomysłu Wright'a *) (rys. 112 i 113). W szczelnie zatopionem szklanym naczyniu znajduje się roztwór soli rtęci i rtęć, stanowiąca elektrodę dodatnią, ujemną elektrodą jest węglowy stożek *K*. Prąd płynie od *A* do *K* i wydziela na węglu kropelki rtęci, które spadają do szklanej rurki *G*, znajdującej się pod tym stożkiem. Obok rurki mamy skalę *H*, za pomocą której, według podniesienia się poziomu rtęci w rurce, wyznaczamy pracę prądu.

Prąd potrzebny do elektrolizy ma niewielkie natężenie, więc odgałęziamy go od prądu całkowitego, stosując bocznik *S* i opornik *L*. Gdy rurka *G* cała napełni się rtęcią, obracamy ją razem z górnym naczynkiem o 180° i w ten sposób przelewamy rtęć z rurki do górnego naczynka. Gdy potem zwrócimy rurkę do poprzedniego położenia, przyrząd będzie gotowy do dalszego prowadzenia pomiaru.

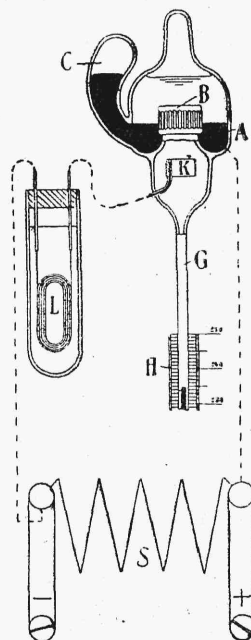

Fig. 325.

Rys. 113. Urządzenie licznika elektrolitycznego.

57. Liczniki motorowe na prąd stały.

Ze względu na prostotę budowy i wystarczającą dokładność wskazań, za najbardziej praktyczne uznane być mogą powszechnie teraz używane liczniki motorowe. W ustroju ich znajdują zastosowanie dwie zupełnie różne zasady.

a) Według patentu O'Keenan'a, licznik stanowi silnik elektryczny, obracający się bez żadnego obciążenia; opór tarcia w łożyskach i opór powietrza są możliwie zmniejszone.

Jeżeli napięcie w sieci jest stałe, to poprzestać można na liczeniu ilości elektryczności; licznik składa się wtedy ze stałego magnesu i kilku

*) W wykonaniu firmy Schott & Gen. w Jenie.